

CZWARTA SEKCJA

GAJEWSKI przeciwko POLSCE

(Skarga nr 27225/05)

WYROK

STRASBURG

21 grudnia 2010 roku

*Wyrok ten stanie się ostateczny zgodnie z warunkami określonymi w Artykule 44 § 2 Konwencji.
Wyrok ten może podlegać korekcie wydawniczej.*

W sprawie Gajewski przeciwko Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Sekcja Czwarta), zasiadając jako Izba w składzie:

Nicolas Bratza, *Przewodniczący*,
Lech Garlicki,
Ljiljana Mijović,
David Thór Björgvinsson,
Ledi Bianku,
Mihai Poalelungi,
Vincent A. de Gaetano, *sędziowie*,

oraz Lawrence Early, *Kanclerz Sekcji*,

Obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 30 listopada 2010 roku,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 27225/05) przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej wniesionej do Trybunału na podstawie Artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”), przez obywatela Polski, Pana Władysława Gajewskiego („skarżący”), dnia 15 lipca 2005 roku.
2. Rząd Polski („Rząd”) był reprezentowany przez pełnomocnika, Pana J. Wołásiewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.
3. Skarżący zarzucił, w szczególności, że postępowanie cywilne w jego sprawie było przeprowadzone w sposób nierzetelny oraz, że jego sprawa nie została rozpatrzona przez bezstronny sąd.
4. W dniu 21 września 2009 roku Przewodniczący Sekcji Czwartej zadecydował o zakomunikowaniu Rządowi skargi. Zadecydowano także o rozpatrzeniu w tym samym czasie skargi, co do jej meritum oraz dopuszczalności (poprzednio Artykuł 29 ust 3, obecnie Artykuł 29 ust 1).

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

5. Skarżący urodził się w 1958 roku i mieszka w Rudniku.
6. W dniu 6 lipca 1995 roku Sąd Rejonowy w Zamościu ogłosił upadłość *Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Przemysłu Mięsnego* oraz wyznaczył skarżącego (praktykującego prawnika) jako syndyka upadłości. Sędzia M.B. został wyznaczony jako sędzia-komisarz.
7. W dniu 9 sierpnia 2000 roku sąd odwołał M.B. z pełnionej przez niego funkcji i wyznaczył M.S. jako nowego sędziego-komisarza.
8. W dniu 6 września 2000 roku skarżący zwrócił się do sędziego-komisarza o ustalenie wysokości jego wynagrodzenia.
9. Na posiedzeniu w dniu 9 października 2000 roku rozpatrzona została kwestia zwrotu wydatków syndyka. Posiedzenie zostało odroczone, gdyż sąd postanowił poczekać na opinię biegłego z zakresu księgowości.

10. W dniu 11 września 2001 roku skarżący złożył wniosek o przyznanie mu zaliczki na poczet wynagrodzenia. Sędzia-komisarz - M.S.- wskazała, iż syndykowi została już przyznana zaliczka w wysokości 6.000 zł i że otrzymał już 8.650 zł. Ponadto uzyskał, za swoje rzekome wydatki kwotę o łącznej wysokości 45.668,32 zł.

11. Na posiedzeniu w dniu 5 października 2001 roku Sąd Rejonowy w Zamościu, obradujący w składzie trzyosobowym, w tym z udziałem sędziego M.S. przyznał skarżącemu zaliczkę na poczet wynagrodzenia w wysokości 6.000 zł.

12. W dniu 8 kwietnia 2002 roku skarżący złożył w Sądzie Rejonowym w Zamościu wniosek o przyznanie mu kwoty 577.292 zł, jako wynagrodzenia za osiem lat pełnienia przez niego obowiązków syndyka.

13. M.S. sędzia-komisarz, w przedstawieniu złożonym w sądzie zwróciła się o przyznanie skarżącemu wynagrodzenia w niższej wysokości, mianowicie 317.989 zł. Podniosła, iż skarżący był odpowiedzialny za długie i kosztowne postępowanie likwidacyjne. Zwróciła się ponadto o potrącenie kwoty w wysokości 200.600 zł, która została już wypłacona skarżącemu w formie zaliczki.

14. Na posiedzeniu w dniu 28 września 2004 roku sąd wysłuchał skarżącego. W dniu 30 września 2004 roku Sąd Rejonowy w Zamościu na posiedzeniu niejawnym przyznał skarżącemu częściowe wynagrodzenie w kwocie 317.989 zł. Kwota 266.318,32 zł wypłacona już skarżącemu została zaliczona na jego poczet. Sąd wydając decyzje orzekł w składzie trzyosobowym, w tym z udziałem zarówno M.B. i M.S.

15. W dniu 18 października 2004 roku skarżący złożył na to postanowienie zażalenie. Nie zgodził się z postanowieniem sądu. Następnie podniósł, iż postępowanie było nieważne, gdyż sędzia-komisarz, M.S. działała zarówno jako osoba składająca przedstawienie w przedmiocie wynagrodzenia jak i członek składu orzekającego, co podważa bezstronność sądu.

16. W dniu 5 stycznia 2005 roku Sąd Okręgowy w Lublinie, na posiedzeniu niejawnym, oddalił zażalenie skarżącego. Sąd uznał, że sąd pierwszej instancji właściwie obliczył wysokość wynagrodzenia, w szczególności zważywszy, że skarżący był odpowiedzialny za opóźnienia w postępowaniu. Odniósł się do faktu, iż skarżący został przesłuchany w dniu 28 września 2004 roku i był w stanie przedstawić swoje argumenty. Zdaniem sądu, sędzia M.S. była uprawniona, aby zasiadać w składzie sędziowskim, orzekającym o wynagrodzeniu skarżącego, zważywszy, że ustawa Prawo upadłościowe nie przewiduje żadnych ograniczeń w tym zakresie.

17. Skarżący złożył kasację do Sądu Najwyższego.

18. W dniu 3 marca 2005 roku Sąd Okręgowy w Lublinie odrzucił kasację jako niedopuszczalną.

19. W dniu 16 marca 2005 roku skarżący wniósł zażalenie. W dniu 14 września 2005 roku Sąd Najwyższy oddalił jego zażalenie, wskazując, że na postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie wynagrodzenia syndyka skarga kasacyjna nie przysługuje.

20. W tym czasie, w dniu 10 lutego 2005 roku skarżący złożył wniosek o przyznanie mu części wynagrodzenia w wysokości 66.945 zł, za okres pomiędzy 7 czerwca 2003 roku a 6 lutego 2005 roku.

21. W dniu 20 grudnia 2005 roku odbyło się posiedzenie Sądu Rejonowego w Zamościu w tej sprawie. W składzie sądu zasiadało trzech sędziów zawodowych, w tym sędzia M.S. Skarżący złożył wniosek o wyłączenie sędziego M.S. W odpowiedzi, w dniu 24 marca 2006 roku Sąd Okręgowy w Lublinie wyłączył sędziego M.S. ze składu orzekającego. Sąd zauważył, że sędzia-komisarz, która złożyła już sądowi przedstawienie dotyczące

wynagrodzenia syndyka, mogłaby nie być wolna od uprzednio przyjętego stanowiska do sprawy.

22. W dniu 27 kwietnia 2006 roku Rejonowy w Zamościu przyznał skarżącemu kwotę 22.000 zł tytułem częściowego wynagrodzenia.

23. W dniu 9 października 2007 roku Sąd Rejonowy w Zamościu stwierdził zakończenie postępowania upadłościowego w sprawie.

WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE I PRAKTYKA

24. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 października 1934 roku, Prawo upadłościowe, obowiązujące w tamtym czasie, określa zasady regulujące postępowanie upadłościowe.

25. Stosownie do artykułu 8 rozporządzenia postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości wszczynano w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajdował się zakład główny dłużnika. O ogłoszeniu upadłości orzekał sąd rejonowy – wydział gospodarczy, w składzie trzech sędziów zawodowych.

26. Zgodnie artykułem 67 § 4 rozporządzenia w skład sądu orzekającego nie wchodził sędzia-komisarz, gdy sąd rozstrzygał zażalenie na jego postanowienie.

PRAWO

I. ZARZUCANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 6 UST.1 KONWENCJI

27. Skarżący zarzucił, iż postępowanie prowadzone było w sposób nierzetelny, sędziowie byli stronniczy a jego żądanie nie zostało rozpoznane przez bezstronny sąd. Powołał się na Artykuł 6 ust 1 Konwencji, który stanowi, co następuje:

„Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym”

28. Rząd zakwestionował ten zarzut.

A. Dopuszczalność skargi

29. Rząd na wstępie stwierdził, że skarżący nie wyczerpał wszystkich dostępnych krajowych środków prawnych. Podniósł, że w postępowaniu dotyczącym wniosku skarżącego o przyznanie mu wynagrodzenia, nie odwołał się on od decyzji wydanej przez Wydział Gospodarczy Sądu Rejonowego w Zamościu. Skarżący zarzucił stronniczość sędziów, w szczególności sędziego M.S. działającej zarówno jako osoba składając przedstawienie w przedmiocie wynagrodzenia i członek składu orzekającego sądu. Jednakże, nigdy nie złożył wniosku o wyłączenie sędziego M.S. ze składu orzekającego w jego sprawie.

30. Rząd podkreślił ponadto, jak zostało to wskazane w kolejnym postępowaniu o wynagrodzenie (wszczętym w dniu 10 lutego 2005 roku), iż istniała skuteczna i dostępna

droga prawna służąca wyłączeniu sędziego - komisarza. Odwołał się do faktu, iż w dniu 24 marca 2006 roku Sąd Okręgowy w Lublinie przyznał, że udział sędziego - komisarza w składzie sądu mógł skutkować, iż sędzia ten miał już wyrobiony pogląd w tej sprawie.

31. Skarżący odpowiedział, że przedstawienie sędziego M.S. złożone zostało w sądzie po dniu 28 września 2004 roku i że nie był tego świadomy. Z uwagi na to, że postanowienie wydane zostało na posiedzeniu niejawnym, w dniu 30 września 2004 roku, nie miał realnej możliwości odniesienia się do przedstawienia M.S. Nie miał ponadto możliwości złożenia wniosku o jej wyłączenie, gdyż nie znał składu orzekającego sądu. Skarżący stwierdził, że w późniejszym postępowaniu o przyznanie wynagrodzenia, sytuacja była inna, gdyż sędzia-komisarz M.S. przedstawiła sądowi swoje przedstawienie przed rozprawą wyznaczoną na dzień 20 grudnia 2005 roku. W związku z powyższym, w momencie, gdy została powołana do składu orzekającego wiedział, że będzie mogła wydawać decyzje w swojej własnej sprawie i wobec czego mógł złożyć wniosek o jej wyłączenie.

32. Celem Artykułu 35 ust. 1, który określa zasady wyczerpania krajowych środków prawnych, jest zapewnienie Państwu Stronom możliwości zapobieżenia lub naprawienia domniemanego naruszenia, zanim zostanie ono zakomunikowane Trybunałowi (zobacz *Selmouni przeciwko [GC]*, skarga nr 25803/94, § 74, ECHR 1999-V) Trybunał zauważa, że Artykuł 35 ust 1 musi być stosowany z pewną dozą elastyczności i bez zbędnego formalizmu. Zasada wyczerpania krajowych środków prawnych zawarta w tym artykule, wymaga odwołania się przez skarżącego do krajowych środków prawnych, które są dostępne i wystarczające do dochodzenia zadośćuczynienia (zobacz *Akdivar i inni przeciwko Turcji*, wyrok z dnia 16 września 1996 roku, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV, § 65).

33. W zakresie, w jakim Rząd powoływał się na możliwość zaskarżenia decyzji wydanej przez Wydział Gospodarczy Sądu Rejonowego w Zamościu, Trybunał zauważa, iż skarżący nie wiedział, że sędzia M.S. złożyła do sądu swoje przedstawienie. Nie mógł w związku z tym zareagować i skutecznie go zakwestionować.

34. W związku z tym, zarzut Rządu powinien zostać oddalony.

35. Trybunał stwierdza, że skarga jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu Artykułu 35 § 3 Konwencji. Stwierdza również, że nie jest ona niedopuszczalna na jakichkolwiek innej podstawie. Z tego względu skarga musi być uznana za dopuszczalną.

B. Meritum skargi

1. Stanowisko stron

36. Rząd zgodził się, że sędzia M.S. była członkiem składu orzekającego Sądu Rejonowego w Zamościu, gdy rozpoznawany był wniosek skarżącego z dnia 15 czerwca 2004 roku. Potwierdził następnie, że w toku postępowania sędzia M.S. złożyła w sądzie przedstawienie na podstawie art. 122 § 1 Prawa upadłościowego, w którym zaprezentowała swoje obliczenia w przedmiocie wysokości wynagrodzenia skarżącego. Jednakże Rząd podkreślił, iż inaczej niż w sprawie *Werner przeciwko Polsce* (*Werner przeciwko Polsce*, skarga nr 26760/95, wyrok z dnia 15 listopada 2001 roku), w omawianej sprawie skarżący miał możliwość odwołania się od postanowienia wydanego w pierwszej instancji. Dodatkowo, wniosek skarżącego o przyznanie mu częściowego wynagrodzenia był rozpoznawany w tak zwanym postępowaniu wpadkowym. W postępowaniu takim, sąd jedynie ocenił w sposób wstępny przyszłe wynagrodzenie skarżącego, do którego byłby on uprawniony po zakończeniu postępowania upadłościowego.

37. Rząd podkreślił następnie, iż skarżący skorzystał z możliwości zaskarżenia postanowienia do sądu drugiej instancji. Jego zażalenie zostało rozpoznane przez Sąd Okręgowy w Lublinie w składzie trzech sędziów zawodowych, z których żaden nie mógł zostać uznany za stronniczego.

38. Podsumował, że prawo skarżącego do rzetelnego procesu sądowego nie zostało naruszone. Nawet, jeśli udział sędzi M.S. był sprzeczny ze standardami wynikającymi z Artykułem 6 ust. 1 Konwencji, procedura odwoławcza przed Sądem Okręgowym w Lublinie „stanowiła reparację” tego naruszenia.

39. Skarżący odpowiedział, że jego zażalenie na decyzję z dnia 30 września 2003 roku zostało rozpoznane na posiedzeniu niejawnym. Dlatego też nie mógł efektywnie zaprezentować swojej sprawy. W jego opinii procedura odwoławcza nie usunęła braku bezstronności sądu pierwszej instancji.

2. Ocena Trybunału

40. Trybunał przypomina, iż istnieją dwa testy służące ocenie, czy sąd jest bezstronny w rozumieniu Artykułu 6 ust 1 Konwencji; pierwszy polega na dążeniu do określenia osobistych przekonań konkretnego sędziego w konkretnej sprawie i drugi ustalający czy sędzia przedstawił wystarczające gwarancje wykluczające jakiegokolwiek uzasadnione wątpliwości w tym zakresie (zobacz między innymi, *Gautrin i inni przeciwko Francji*, wyrok z dnia 20 maja 1998 roku Reports 1998-III, str. 1030/31, § 58).

41. Jeśli chodzi o test subiektywny, Trybunał po pierwsze zauważa, że bezstronność sędziego należy domniemywać, do czasu przedstawienia dowodu przeciwnego (*Wettstein przeciwko Szwajcarii*, skarga nr 33958/96, § 43, ECHR 2000-XII). W niniejszej sprawie, Trybunał nie jest przekonany, że istnieją wystarczające podstawy, do przyjęcia, że sędzia M.S. wykazała jakąkolwiek stronniczość zasiadając jak członek składu orzekającego Sądu Rejonowego w Zamościu, gdy rozpoznawany był wniosek skarżącego o jego częściowe wynagrodzenie z dnia 15 czerwca 2004 roku.

42. Jeśli chodzi o test obiektywny, Trybunał zauważa, że niniejszej sprawie wytyczne mające zastosowanie w tym teście pokrywają się z tymi, które mają znaczenie w kryterium subiektywnym, jako że przedmiotem oceny w obu testach jest stanowisko zajęte przez sędziego- komisarza.

43. Prawdą jest, że sam fakt, że sędzia brał wcześniej udział w postępowaniu przygotowawczym nie może samo z siebie zostać uznane jako uzasadniające obawy, co do jego lub jej bezstronności. To co jest istotne to, zakres i charakter działań podjętych przez sędziego przed procesem (zobacz *Werner* cytowany powyżej § 43). Jednak w tym przypadku, ten sam problem, tj. kwoty wynagrodzenia skarżącego, został poruszony przez sędzię w jej przedstawieniu, a następnie przez sąd przy podejmowaniu decyzji. W swoim przedstawieniu sporządzonym na podstawie art. 122 § 1 Prawa upadłościowego, sędzia M.S. zaprezentowała własne obliczenia kwoty należnej skarżącemu, która jej zdaniem, powinna być znacznie niższa.

44. W związku z tym, Trybunał zauważa, iż w drugim z postępowań Sąd Okręgowy w Lublinie potwierdził, że sędzia-komisarz, która wcześniej złożyła swoje przedstawienie dotyczące między innymi wysokości wynagrodzenia skarżącego mogłaby skutkować, iż nie była wolna od uprzednio przyjętego stosunku do sprawy (zobacz paragraf 21 powyżej).

45. W konsekwencji, fakt, iż sędzia, która złożyła przedstawienie w sądzie dotyczące obliczenia wynagrodzenia skarżącego, może być uznany za obiektywną podstawę do przypuszczenia, że sąd podejmując decyzję w przedmiocie wniosku nie był bezstronny.

46. Trybunał musi teraz stwierdzić, czy Sąd Okręgowy naprawił szkodę powstałą w skutek naruszenie prawa skarżącego do bezstronnego sądu (zobacz *De Cubber przeciwko Belgii*, 26 października 1984 roku § 33, Seria A nr 86).

47. Rząd stwierdził, że nawet, jeśli udział sędziego-komisarza w składzie orzekającym Sądu Rejonowego w Zamościu nie był zgodny ze standardami wynikającymi z Artykułu 6 ust 1 Konwencji, to uchybienie proceduralne zostało konwalidowane, gdyż właściwa procedura odwoławcza zapewniała mu gwarancje (zobacz paragraf 33 powyżej).

48. W związku z tym Trybunał zauważa, że skarżący podniósł kwestię zarzucanego braku bezstronności sądu w tym zażaleniu na decyzję pierwszej instancji (zobacz paragraf 15 powyżej). Ponadto zauważa, iż pomimo faktu, że Sąd Okręgowy w Lublinie był uprawniony do naprawienia naruszenia, nie udało mu się tego dokonać i uchybienia proceduralne nie zostały usunięte (zobacz *Dorozhko i Pozhaskiy przeciwko Estonii*, nos. 14659 / 04 i 16855/04, § 58, 24 kwietnia 2008 roku).

49. W związku z powyższym, Trybunał uważa, że doszło do naruszenia Artykuł 6 ust 1 Konwencji w związku z brakiem bezstronności sądu, który orzekał w sprawie żądania skarżącego.

II. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI.

61. Artykuł 41 Konwencji przewiduje:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

62. Skarżący domagał się 200.000 zł (PLN) za szkodę majątkową i 75.000 zł tytułem szkody niemajątkowej.

63. Rząd zakwestionował to żądanie.

64. Trybunał nie dostrzega żadnego związku przyczynowego między stwierdzonym naruszeniem a domniemaną szkodą majątkową; dlatego też odrzuca to roszczenie. Z drugiej strony, przyznaje skarżącemu kwotę w wysokości 3.000 euro z tytułu szkody majątkowej.

B. Koszty i wydatki

65. Skarżący nie składał żadnych roszczeń z tytułu kosztów i wydatków.

C. Odsetki za zwłokę

68. Trybunał uważa za właściwe, aby odsetki za zwłokę były oparte na marginalnej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego plus trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYN, TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje* skargę na za dopuszczalną;
2. *Uznaje*, że doszło do naruszenia art. 6 ust 1 Konwencji;
3. *Uznaje*
 - (a) że pozwane Państwo ma wypłacić skarżącemu, w terminie trzech miesięcy od dnia, kiedy wyrok stanie się ostateczny zgodnie z art. 44 ust. 2 Konwencji, 3.000 EUR (trzy tysiące euro) oraz równowartość podatku, który może zostać nałożony na powyższą kwotę, tytułem poniesionej szkody niematerialnej, przeliczoną na walutę polską po kursie obowiązującym w dniu zapadnięcia rozstrzygnięcia;
 - (b) że po upływie wyżej wspomnianych trzech miesięcy do momentu zapłaty będą płatne zwykle odsetki według stopy procentowej równej krańcowej stopie Europejskiego Banku Centralnego stosowanej w tym okresie, powiększonej o trzy punkty procentowe;
4. *Oddala* pozostałą część żądania skarżącego dotyczącą słusznego zadośćuczynienia

Sporządzono w języku angielskim, obwieszczono pisemnie dnia 21 grudnia 2010 roku, zgodnie z Regułą 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Lawrence Early
Kanclerz Sekcji

Nicolas Bratza,
Przewodniczący